

بررسی میزان آشنایی دانشجویان رشته حقوق دانشگاه های پیام نور استان هرمزگان با نظام اداری در ایران

آبتین امیری*

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۲/۲۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۲/۲۲

چکیده

این تحقیق که از نوع پیمایشی است به بررسی میزان آشنایی دانشجویان با نظام اداری ایران می پردازد و دانشجویان پیام نور - رشته ی حقوق - سراسر استان هرمزگان را در بر گرفته است.

امروزه حقوق اداری و چگونگی رعایت آن پیوندی ناگسستنی با تحقق حقوق اساسی دارد و جامعه ما نیز از این قاعده مستثنی نیست. در این میان آشنایی با حقوق اداری و تبیین آن در جامعه بر عهده ی دانشجویان و کارشناسان حقوقی است.

پرسش اساسی تحقیق این است که چه عواملی بر میزان آگاهی دانشجویان رشته حقوق از نظام اداری حاکم در ایران تأثیرگذار بوده است؟ برای یافتن پاسخ این پرسش، بعد از تعریف حقوق اداری، مبانی نظری بر اساس تأثیر آگاهی از نظام اداری بر رعایت حقوق شهروندان ارائه شده است، سپس تحلیل داده ها که برآمده از نتایج پرسش نامه ها است، مطرح گشته است. نتایج این تحقیق نشان میدهد که عواملی چون: تجربه ی کار عملی، تحقیقات علمی و روش تدریس اساتید در دانشگاه های پیام نور استان، نقش مهمی در آشنایی دانشجویان رشته ی حقوق این دانشگاهها با نظام اداری در ایران داشته است.

واژه های کلیدی:

واژه های کلیدی: حقوق اداری، نظام تدریس، همایش های علمی، تجربه ی عملی و آموزش اداری.

*دستیار علمی دانشگاه پیام نور بندر خمیر lavan1350@gmail.com

مقدمه

حقوق اداری از مهمترین شاخه های رشته ی حقوق است که به بررسی قوانین و مقررات اداری یک کشور می پردازد. حقوق اداری از رشته های جوان در کشور ماست که برای نظم بخشی به رفتار اداری دولت و شهروندان به وجود آمده و قوانین و مقررات متعددی را در بر گرفته است.

بعد از پیروزی انقلاب مشروطه در ایران و تدوین اولین قانون اساسی، مبحث حقوق اداری مطرح شد. این مبحث برای مشخص نمودن حوزه‌ی وظایف و مسئولیت‌های نهادهای اداری و حقوق مردم در قبال این نهادها شکل گرفت. این قوانین در طول قرن اخیر سیر تکاملی خود را طی کرد. نظام اداری کشور ما نیز بر پایه‌ی اصول حقوق اداری کشورهای پیشرفته در این حوزه چون فرانسه و بلژیک شکل گرفت.

آشنایی با حقوق اداری می‌تواند در تنظیم رفتار اداری، آشنایی با وظایف نهادهای اداری و ایجاد توازن در رفتار دولت نقش مهمی داشته باشد. در این میان نقش دانشجویان رشته‌ی حقوق بسیار مهم و حیاتی است، زیرا آنها بعد از فارغ التحصیل شدن یا به عنوان کارشناس بخش حقوقی در نهادهای دولتی و خصوصی مشغول به کار می‌شوند؛ یا اینکه به عنوان نماینده‌ی حقوقی اشخاص حقیقی، در جایگاه دفاع از حقوق این اشخاص در مقابل نهادهای اداری قرار می‌گیرند. پس آگاهی و آشنایی این دانشجویان می‌تواند در بهبود رفتار دولت-ملت در حوزه‌ی حقوق اداری بسیار موثر باشد.

«محمد حسین ساکت» می‌نویسد: حقوق اداری بر خلاف سایر رشته‌های حقوق مثل حقوق خصوصی، رشته‌ای پویاست. مقررات اداری تابع نظم و ضرورت اجتماعی هستند و هر گاه نظم اجتماعی اقتضاء کند، مقررات جدید تنظیم می‌شود. پویایی حقوق اداری هر چند فرصتی برای تحول آفرینی در رشته‌ی حقوق و در حقوق داخلی یک کشور است، اما یک تهدید هم می‌تواند باشد؛ چرا که تحول سریع مانع از آشنایی به موقع مردم و حتی حقوق دانان از تغییرات حقوق اداری می‌شود. همین موضوع می‌تواند به آشنایی محدود مسئولیت منجر شود و به منافع شهروندان خدشه وارد کند.

امروزه در رشته‌های حقوق دانشگاه‌های ما، حقوق اداری به عنوان یک واحد پویا تدریس می‌شود؛ اما آنچه مهم است، این است که دانشجویان تا چه حد با این رشته آشنا هستند و در پی دریافت تئوری‌های نظری تا چه حد به طور میدانی و تحقیقی، مقررات جاری کشور را دریافت می‌کنند. چون دریافت تئوری‌های نظری بدون دریافت کاربردی و میدانی مقررات نمی‌تواند مؤثر باشد. در نتیجه هرگونه بررسی موضوعی در مورد افزایش راهکارهای آشنایی دانشجویان رشته حقوق، می‌تواند به ارتقاء جایگاه حقوق اداری در میان دانشجویان این رشته ختم شود (ساکت، 1371:19).

آمارهای سال 1390، 1391 نشان می‌دهد که رشته‌ی حقوق در ردیف رشته‌های پر ظرفیت دانشگاه‌های پیام نور کشور و استان هرمزگان است. حقوق از نظر انتخاب رشته میان دانشجویان پیام نور استان هرمزگان در میان رشته‌های علوم انسانی مقام اول و در میان کل رشته‌ها در کنار چهار رشته‌ی فنی دیگر جزء پنج رشته برتر می‌باشد. استقبال از این رشته نشان دهنده‌ی اهمیت پیوند میان دانشجویان و دانش پژوهان با ابعاد مختلف رشته‌ی حقوق و شاخه‌های آن چون حقوق اداری است.

در این پژوهش تلاش شده، برای دست یابی به نتایج بهتر تأثیر متغیرهایی همچون نحوه تدریس دروس حقوق اداری در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان، کتب تدریس شده در این رشته، تحقیقات دانشجویی صورت گرفته،

همایش علمی در حوزه حقوق اداری، تجربه‌ی کار علمی در ادارات دولتی توسط دانشجویان رشته‌ی پیام نور و آشنایی آنها با نظام اداری حقوق بررسی شود.

بیان مسأله

حقوق اداری که شاخه‌ای از حقوق عمومی داخلی است، یکی از جوان ترین رشته‌های علم حقوق به شمار می‌آید. «از لحاظ تاریخی پیدایش حقوق اداری و توسعه آن را باید در جوامع پس از انقلاب فرانسه (1789م) و نیز دگرگونی‌های اجتماعی و اقتصادی جوامع معاصر و گسترش دستگاه‌های دولت در عرصه‌ی عمومی جستجو کرد. نقدیات سیاسی، عقاید اجتماعی و اقتصادی نیمه‌ی دوم قرن نوزدهم، خصوصاً افکار دولت‌گرایانی مثل هگل و مارکس در تشویق دولت به مداخله در امور عمومی بسیار مؤثر بوده است. این شرایط از ضرورت‌های شکل‌گیری حقوق اداری در جوامع مدرن می‌باشد.» (موسی زاده، 1381:2)

حقوق اداری به عنوان شاخه‌ای پویا از حقوق عمومی داخلی، به مجموعه قواعد حقوقی متمایز و پراکنده‌ای اطلاق می‌شود که حقوق و تکالیف سازمان‌های اداری دولت خصوصاً سازمان‌های اجرایی آن را با مردم تعیین می‌کند. با تکیه بر امتیازات حقوق عمومی، فعالیت سازمان‌های اداری به دو منظور صورت می‌گیرد: خدمات عمومی و حفظ نظم عمومی (موسی زاده 1389:27).

حقوق اداری از علمی است که به ارتباط مداوم با حاکمیت و تبیین حقوق و مسئولیت‌های طرفین در قبال همدیگر می‌پردازد. حقوق اداری نظام هر کشور را تشکیل می‌دهد و شناخت آن به بهبود حقوق عمومی مردم کمک می‌کند. بسیاری از مشکلات و تضادهای اجتماعی و حقوقی که در جامعه رخ می‌دهد و ما آثار آن را مشاهده می‌کنیم؛ بیانگر عدم آشنایی صحیح مردم، دانشجویان رشته حقوق و حتی کارشناسان حقوقی با مبانی حقوق اداری و مقررات مرتبط با آن است. امری که سبب شده است دادگاه‌های ایران به یکی از پر مراجعه کننده ترین دادگاه‌های جهان از نظر طرح دعوا تبدیل شود (وزیرنیا، 1353:49).

حقوق اداری، ساختار و نظام اداری کشور ما را تشکیل می‌دهد. آشنایی دانشجویان با این حقوق نمایانگر بهبود رابطه‌ی ادارات با مردم و تضمین حقوق طرفین است. از آنجا که رشته‌ی حقوق اداری از مجموعه مقرراتی تشکیل شده که در طول سالیان متمادی تصویب شده است، می‌توان آن را شاخه‌ای کاربردی از رشته‌ی حقوق تلقی کرد.

کاربردی بودن این رشته بدین مفهوم است که حقوق اداری به طور معمولی و پیوسته با حقوق شهروندان در ارتباط است. تصویب مقررات اداری با حقوق کارمندان و مستخدمان دولتی پیوند خورده و مصوبه‌های دولتی در برگیرنده‌ی حقوق و مسئولیت عمومی در حد قانون است. حقوق اداری در حالی بر ابعاد مختلف زندگی اجتماعی شهروندان پرتو افکنده است که عدم آگاهی از این حقوق مسئولیت را از عهده‌ی شهروندان رفع نمی‌کند. شهروندان به طور پیوسته از حقوق اداری متأثرند، هر چند از تغییرات و تحولات آن بی‌خبر باشند و همین مسأله مسئولیت دانشجویان و کارشناسان حقوقی را در حوزه‌ی افزایش آگاهی از تحولات حقوقی اداری بیشتر می‌کند.

اهمیت موضوع

گسترده‌گی حوزه حقوق اداری و ضرورت تحول پیوسته در نظام اداری، نیاز به آگاهی بخشی مستمر از حقوق اداری را دو چندان می‌کند. تأثیر مقررات اداری در بسیاری از مواقع از تأثیر قانون بر زندگی شهروندان بیشتر است. قانون توسط مجلس در مرحله‌ی کلیات تصویب می‌شود، اما چگونگی اجرای آن به مصوبات دولت و مقررات اداری سپرد می‌شود. در نتیجه ما از لحظه‌ی تولد تا لحظه‌ی مرگ با مقررات مختلف اداری مواجه هستیم. از طرفی گروه وسیعی از شهروندان جامعه را قشر کارمند مستخدم دولت تشکیل می‌دهند. مقررات حاکم بر روابط این افراد با دولت بر پایه مصوبات اداری تنظیم می‌شود. رضایت شغلی و رفتار اداری این قشر عظیم بر دیگر شهروندان به عنوان ارباب رجوع تأثیر گذار است. مجموعه‌ی این نظام و ارتباطات اداری، مبتنی بر شناخت و آگاهی از حقوق اداری است.

مسئولیت شناخت و تبیین حقوق اداری در حد تئوری بر عهده دانشگاه‌هاست، اما در عمل این دانشجویان کارشناسان و اساتید حقوقی هستند که در سطح جامعه حقوق اداری را برای عموم تبیین می‌کنند و به دفاع از حقوق ادارات یا حقوق مردم بر پایه‌ی مقررات جاری می‌پردازند. حتی اگر مقررات اداری برخلاف قانون باشد، باید در جامعه آگاهی لازم نسبت به این تضاد وجود داشته باشد تا شهروندان از مصوبه‌ای اداری که خلاف قانون است، شکایت کنند آن مصوبه ابطال گردد و مصوبه‌ی دیگری جایگزین آن شود (ساکت، ۱۳۷۰:۱۱۲).

استقبال دانشجویان دانشگاه پیام نور استان هرمزگان از رشته‌ی حقوق و قرار گرفتن این رشته در صدر رشته‌ها؛ علوم انسانی از نظر مراجعه و انتخاب توسط دانش پذیران، ضرورت تحقیق در مورد جایگاه دانش حقوق اداری را در میان این دانشجویان نشان می‌دهد. چرا که حقوق اداری به عنوان شاخه‌ای جوان از علم حقوق، در شناخت حقوق مسئولیتهای دانشجویان در مرحله پس از تحصیل و استخدام در ادارات دولتی مؤثر است. از طرفی، این دانشجویان به از اتمام دوران دانشگاهی تحت عنوان کارشناس حقوقی رابط میان عموم شهروندان و نظام اداری هستند و حقوق مقررات اداری را برای عموم مردم تبیین می‌کنند. جایگاه حقوق اداری و اهمیت آگاهی از نظام اداری اقتضا می‌کند میزان آشنایی دانشجویان رشته‌ی حقوق پیام نور استان هرمزگان از این دانش به طور علمی مورد سنجش قرار گیرد. اینکه موانع یادگیری یا آشنایی کاربردی با حقوق اداری در میان دانشجویان پیام نور استان هرمزگان چیست، و اینکه چه عواملی آگاهی از حقوق اداری را در میان این دانشجویان تقویت می‌کند، و چگونه می‌توان به نتایج مطلوبی در این حوزه دست یافت؟ کاربردی بودن این پژوهش برای دانشجویان رشته حقوق در دانشگاه پیام نور و اینکه تاکنون پژوهشی در این موضوع صورت نگرفته است، ضرورت تحقیق در این موضوع خاص را آشکار می‌سازد.

اهداف تحقیق

در این پژوهش پرسش اساسی عبارت بوده از: بررسی میزان آشنایی دانشجویان رشته حقوق دانشگاه های پیام نور استان هرمزگان از حقوق اداری در ایران.

اهداف جزئی این تحقیق عبارتند از:

۱- بررسی میزان آشنایی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه پیام نور استان از نظام اداری در ایران.

- 2- بررسی ارتباط میان محتوای کتب درسی و شیوه تدریس اساتید و آشنایی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه‌های پیام نور استان از حقوق اداری در ایران.
- 3- بررسی تحقیقات دانشجویی و آشنایی دانشجویان با حقوق اداری در ایران.
- 4- بررسی ارتباط میان همایش‌های علمی که برگزار شده است و آشنایی دانشجویان با حقوق اداری در ایران.
- 5- بررسی میان تجربه‌ی کار علمی در ادارات دولتی و آشنایی دانشجویان با حقوق اداری در ایران.

مبانی نظری

1- «لئون دوگی»¹ از نظریه پردازان مکتب اصالت فرد در زمینه‌ی حقوق اداری می‌گوید: هدف حقوق اداری ارائه‌ی خدمات عمومی است. حقوق اداری ابعاد نظام اداری را تعیین می‌کند و آن را در جهت خدمات عمومی قرار می‌دهد. مهم این است که ما دریابیم، چگونه می‌توانیم به وسیله‌ی حقوق اداری به خدمات عمومی شهروندان کمک کنیم. تمامی مقررات دولتی، بخش نامه‌ها و مصوبات و حتی محدودیت‌های وضع شده باید در جهت تحقق خدمات عمومی باشد. شناخت حقوق اداری از این بابت مهم است که به تحقق این حقوق کمک می‌کند. اگر شناخت وجود نداشته باشد این سؤال مطرح می‌شود که چگونه و از چه راهی باید حقوق اداری را به زمینه‌ای برای خدمات عمومی تبدیل کرد؟ وضع مقررات یک بحث است و قدرت استفاده از این مقررات یک بحث جدا. در نتیجه شاخه‌های مختلف حقوق از جمله حقوق اداری بدون شناخت از مبانی، ابعاد و تحولات آن کاربرد مؤثری در جامعه نخواهند داشت (دوگی، 1917:39).

نظریه لئون دوگی بر این مبنا استوار است که هدف از شاخه‌های مختلف رشته‌ی حقوق، به ویژه حقوق اداری ارتقاء و تحقق خدمات عمومی است. دوگی پیرو مکتب اصالت فرد در حقوق بوده و معتقد است که علم حقوق باید در نهایت به رعایت و تحقق خدمات و رضایت شهروندان ختم شود. طبق نظریه‌ی دوگی در یک نظام دموکراتیک وضع مقررات توسط پارلمان و دولت در جهت رضایت و تحقق حقوق شهروندان است، اما این تنها یک بخش بهره‌وری از حقوق در جامعه است. بخش دیگر به آگاهی بخشی جامعه در خصوص حقوق و تربیت کارشناسان حقوقی و متخصص بر می‌گردد که بتوانند حقوق را در جامعه کاربردی کنند و از ابعاد مختلف آن در جهت تقویت خدمات عمومی استفاده نمایند.

2- لوئی رولاند² حقوق دان فرانسوی می‌گوید: «ما به اصل استمرار در خدمات عمومی معتقد هستیم. حقوق اداری باید به گونه‌ای ترسیم شود که خدمات عمومی در حوزه‌ی نیازهای اولیه و اساسی شهروندان را تأمین کند. فعالیت سازمان‌های اداری نباید گرفتار وقفه شود. به همین دلیل مقررات سختی برای استعفای کارکنان دولت و اعتصاب آنها وضع شده است. همه‌ی این سخت‌گیری‌ها برای این است که در نظام اداری، خدمات عمومی معطل نشود، اما این امر

¹ duqtit

² Rolland

بدون آگاهی بخشی از حقوق اداری یک کشور ممکن نیست. مسئولیت متخصصین، اساتید و دانشجویان رشته‌ی حقوق در این حوزه بسیار سنگین است و بایستی هر گونه مانعی در این راستا کنار رود تا آگاهی از حقوق اداری جایگزین جهل و بی خبری شود.» (رولاند، 1935:91)

نظریه لوئی رولاند در زمینه‌ی آگاهی از حقوق اداری، بر مقدمه‌ی بهره‌وری از حقوق عمومی استوار است. طبق نظریه‌ی رولاند اگر آگاهی از حقوق اداری نباشد، نمی‌توان از نتایج حقوق عمومی بهره‌ی لازم برد. نمی‌توان امیدوار بود که مستخدمین دولت از حقوق و مسئولیت‌های خود در ادارات دولتی و همچنین مسئولیت خود به عنوان نماینده‌ی دولت در مقابل شهروندان آگاهی داشته باشند و همین امر به تضعیف خدمات عمومی ختم می‌شود.

3- محمد حسین ساکت در «دیباچه‌ای بر دانش حقوق» می‌نویسد: هر یک از شاخه‌های حقوق ابعاد وسیعی را بر می‌گیرند. تا کنون حقوق را رشته‌ای تئوری خوانده‌ایم، در حالی که ابعاد آن بسیار کاربردی است. باید بررسی شود که عدم آگاهی یک کارشناس حقوقی از مبانی حقوق چه تبعاتی را در جامعه به دنبال دارد. بی‌شک این تبعات بسیار سنگین است؛ زیرا اکنون در دادگاه‌های خود با تراکم پرونده‌های حقوقی مواجه هستیم. اگر آگاهی بخشی به جامعه توسط کارشناسان حقوقی به خوبی انجام شود و از طرفی، نگاه ما در تدریس درس حقوق در دانشگاه‌ها مبتنی بر دانش تئوری محض نباشد، رشته‌ی حقوق ابعاد کاربردی خواهد یافت و بسیاری از مشکلات فعلی برطرف خواهد شد (ساکت، 1370:3).

ساکت معتقد است که نگاه کاربردی به شاخه‌های مختلف رشته‌های حقوق از جمله حقوق اداری می‌تواند تحولی در بهره‌وری از این رشته ایجاد کند. تا آنجا که تغییر نگاه به رشته‌ی حقوق و تقویت ابعاد کاربردی آن به کاهش دعوای حقوقی و تراکم پرونده‌های حقوقی در دادگاه‌ها می‌انجامد و از تباہ شدن حقوق افراد که بعضاً ناشی از عدم آگاهی از مقررات حقوقی و اداری است، جلوگیری می‌کند.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به طور پیمایشی است. در این روش اطلاعات لازم از گروه‌های همسان که در این تحقیق دانشجویان رشته‌ی حقوق اداری در دانشگاه‌های پیام نور

استان هرمزگان هستند، به شیوه‌ی پرسشنامه‌ای جمع‌آوری شده است. از آنجا که در روش پیمایشی داده‌ها بر مبنای افراد مورد تحلیل قرار می‌گیرند، این روش شیوه‌ی مناسبی برای پژوهش‌های اجتماعی و حقوقی است. به ویژه اینکه نتایج بر آمده از داده‌ها جنبه‌ی کاربردی داشته و در جامعه‌ی آماری و جمعیت مورد بررسی قرار گرفته شده، قابل تعمیم است (Grewel و zoob: b).

در این تحقیق در کنار روش پیمایشی، رویکرد توصیفی نیز مورد توجه محقق بوده است. در این پژوهش، در ابتدا میزان آگاهی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه پیام نور از نظام اداری ایران مورد بررسی قرار گرفته است. پرسشنامه «شاخص توصیف آگاهی» ابزار محقق در این پژوهش بوده است. در این پرسشنامه، پاسخ دهندگان در زیر چند عبارت کوتاه یا وصفی که هر یک، یکی از جنبه‌های عوامل مؤثر بر آگاهی از نظام اداری را مطرح کرده است، پاسخ داده‌اند. در کنار آن «پرسشنامه مین سوتا» مورد استفاده قرار گرفته است که در آن پاسخ دهندگان درجه‌ی آگاهی خود را از نظام

اداری و عوامل تقویت کننده‌ی این آگاهی با درجه بندی گروه لیکرت مشخص نمودند. نمونه گیری در این تحقیق به صورت خوشه‌ای صورت گرفته و تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی است.

جامعه آماری

در هر تحقیق یک هدف وجود دارد، جمعیتی که می‌خواهیم درباره‌ی آن اطلاعاتی جمع آوری کنیم (د س راج، 71:1366). جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان رشته‌ی حقوق دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان و پرسشنامه‌ها در حجم نمونه 120 توزیع شده است. (N=120) تجزیه تحلیل‌ها نیز پس از استخراج داده‌ها بر روی اطلاعات 120 پرسشنامه و استفاده از بسته نرم افزاری SPSS صورت گرفته است.

جدول شماره 1: بررسی میزان آگاهی دانشجویان رشته حقوق دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان از نظام اداری در ایران

وابسته‌ها	متغیر مستقل	فراوانی	خطای استاندارد	سطح معناداری	معنا دارد/ندارد
نحوه تدریس درس حقوق اداری	آگاهی از نظام اداری در ایران	73	0/003	0/001	دارد
	عدم آگاهی از نظام اداری در ایران	47	0/149	0/219	ندارد
محتوای کتب درسی حقوق اداری	آگاهی از نظام اداری در ایران	73	0/028	0/041	دارد
	عدم آگاهی از نظام اداری در ایران	47	0/131	0/003	دارد
آگاهی از آیین نامه‌ها مقررات دولتی	آگاهی از نظام اداری در ایران	73	0/322	0/022	دارد
	عدم آگاهی از نظام اداری در ایران	47	0/144	0/453	ندارد
انجام مطالعات فرا درسی	آگاهی از نظام اداری در ایران	73	0/007	0/033	دارد
	عدم آگاهی از نظام اداری در ایران	47	0/137	0/002	دارد

جدول شماره یک، نشان می‌دهد که نحوه‌ی تدریس درس حقوق اداری در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان بر آشنایی دانشجویان رشته‌ی حقوق این دانشگاه با نظام اداری ایران ارتباط داشته است. علاوه بر این عواملی همچون نحوه‌ی مطالب ارائه شده‌ی مرتبط با حقوق اداری، انجام مطالعات فرا درسی به ویژه کتب تکمیلی در زمینه‌ی مقررات و

مصوبات دولتی و قانون استخدام کشوری و... در آگاهی از نظام اداری ایران در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان مؤثر بوده است. این جدول نشان دهنده تأثیر محتوای درس حقوق اداری بر آگاهی دانشجویان از حقوق و نظام اداری در ایران است.

جدول شماره 2: بررسی رابطه‌ی کتب تدریس شده‌ی درس حقوق اداری و میزان آگاهی دانشجویان رشته حقوق دانشگاه پیام نور استان هرمزگان از نظام اداری در ایران

نایب	متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	تعداد T	سطح معناداری
میزان آگاهی از نظام اداری	محتوای علمی کتب	120	11/33	3/224	0/341	6/412	0/000
	عدم تناقض در کتب مختلف	120	7/42	3/501	0/197	1/329	0/44
	کتب درسی با قوانین اداری	120	18/19	4/048	0/273	5/114	0/000
	آگاهی بخشی فرا درسی کتب حقوق اداری	120	12/49	2/392	2/202	0/638	0/391

پژوهش‌نامه فرهنگی هرمزگان / شماره ۸ و ۹

۱۳۹۳

۱۹۰

جدول شماره‌ی دو گویای تأثیر محتوای کتب علمی و درسی حقوق اداری در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان بر آشنایی دانشجویان با نظام اداری در ایران است. سطح علمی کتب درسی و همسویی این کتب با آخرین قوانین و مقررات اداری و اطلاع رسانی صورت گرفته در مورد این مقررات، دو عامل تأثیر گذار در آگاهی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان از نظام اداری بوده است.

جدول شماره 3: بررسی رابطه میان تحقیقات علمی در خصوص حقوق اداری و آگاهی از نظام اداری در ایران

ثابت	متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	تعداد T	سطح معناداری
میزان آگاهی از نظام اداری	تحقیقات علمی اساتید	120	4,43	2,441	0,349	0,713	0,000
	تحقیقات علمی ادارات	120	13,01	5,029	0,193	4,312	0,001
	تحقیقات علمی دانشجویان	120	8,93	2,312	0,402	0,869	0,512
	منابع تحقیقی کتابخانه‌های دانشگاه‌ها	120	7,49	2,709	0,103	3,044	0,000

جدول شماره سه، پیوندهای میان تحقیقات علمی را با آشنایی دانشجویان از نظام اداری ایران نشان می‌دهد. طبق اطلاعات این جدول عواملی چون تحقیقات میدانی و پژوهش‌های اساتید رشته حقوق در زمینه حقوق اداری، تحقیقات علمی ادارات دولتی و منابع تحقیقی در کتابخانه‌های دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان، سه عامل تأثیرگذار بر آشنایی دانشجویان پیام نور استان هرمزگان با نظام اداری در ایران بوده است. در مقابل تحقیقات علمی دانشجویان تأثیری بر آگاهی بخشی در زمینه حقوق اداری نداشته است که این امر ضرورت تشویق دانشجویان رشته حقوق را به کار تحقیقی مؤثر در خصوص حقوق اداری نشان می‌دهد.

جدول شماره 4: بررسی رابطه میان همایش‌های علمی برگزار شده در خصوص حقوق اداری و آگاهی از نظام اداری در ایران

ثابت	متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	تعداد T	سطح معناداری
------	-------	---------	---------	--------------	----------------	---------	--------------

0/002	1/419	0/123	2/117	7/914	120	انتخاب موضوع مناسب برای همایش ملی	میزان آگاهی از نظام اداری در ایران
0/000	3/709	1/312	1/312	003 12	120	استفاده از اساتید مجرب	
0/413	5/448	1/049	1/049	9/191	120	میزان مشارکت دانشجویان در همایش های ملی	

جدول شماره چهار نشان می‌دهد برگزاری همایش‌های علمی در زمینه‌ی حقوق اداری، بر آشنایی دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان با نظام اداری در ایران مؤثر بوده است. انتخاب موضوع مناسب برای همایش‌های علمی و استفاده از اساتید مجرب در این همایش‌ها سبب آگاهی بخشی دانشجویان در زمینه‌ی نظام اداری شده است. هر چند رابطه‌ای میان میزان مشارکت دانشجویان در همایش‌های علمی و آگاهی آنها از نظام اداری حاصل نشده است.

جدول شماره 5: بررسی رابطه‌ی کار علمی دانشجویان رشته‌ی حقوق دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان با میزان آگاهی از نظام اداری در ایران

ثابت	متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد	تعداد T	سطح معناداری
میزان آگاهی از نظام اداری	تجربه کار علمی در ادارات دولتی	120	10.29	3.514	0.369	4.532	0.000
	تجربه کار آموزشی در دفتر خانه‌های اسناد رسمی	120	12.07	2.407	0.403	5.149	0.512

0.435	0.456	0.197	2.635	3.24	120	آموزش اداری توسط نهادهای دولتی
0.002	2.368	0.296	2.212	9.35	120	تجربه کار آزمایشی در دانشگاه- ها

جدول شماره‌ی پنج نشان می‌دهد، کار عملی در شرایط مختلف به آگاهی بخشی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان از نظام اداری منجر گشته است. تجربه‌ی کار عملی در ادارات دولتی و کار آزمایشی در دانشگاه‌ها سبب شده است تا دانشجویان به طور کاربردی با نظام اداری در ایران آشنا شوند، اما در مقابل، کارآموزی در دفترخانه‌های اسناد رسمی و آموزش اداری در نهادهای دولتی که به صورت تئوریک برگزار شده، نتوانسته است بر آگاهی دانشجویان از نظام اداری در ایران مؤثر باشد.

جدول شماره 6: بررسی رابطه‌ی میزان آگاهی از نظام اداری با جنسیت، شغل و محل سکونت

متغیر وابسته	متغیر مستقل		فراوانی	میانگین	انحراف معیار	سطح معناداری
	زن	مرد				
جنسیت	71	49	12.41	0.932	0.505	
	23	10	11.79			
شغل	کارمند	10	10.91	2.448	0.002	
	آزاد	5	11.67			
	کارگر	82	11.49			
	بیکار	69	92.72			
محل سکونت	شهر	51	13.49	3.207	0.000	
	روستا	14.53	51			

جدول شماره‌ی شش، عواملی چون جنسیت، شغل و محل سکونت را در ارتباط با آگاهی از نظام اداری ایران مورد بررسی قرار می‌دهد. طبق این جدول جنسیت عامل تأثیرگذاری بر آشنایی دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه‌های پیام

نور استان از نظام اداری نبوده است؛ اما در مقابل شغل دانشجویان بر این آگاهی تأثیر داشته است، به طوری که دانشجویان کارمند از نظام اداری در ایران آگاهی بیشتری دارند. همچنین محل سکونت نیز عامل تأثیر گذاری بوده است و دانشجویانی که محل سکونت آنها شهر بوده، بیشتر از دانشجویانی که محل سکونت آنها روستا بوده است از نظام اداری در ایران آگاهی داشته‌اند.

نتیجه گیری

همان گونه که در بحث ضرورت پژوهش اشاره شد، نظام اداری در هر کشوری ارتباط تنگاتنگی با تحقق حقوق شهروندان دارد و این امر با آگاهی بخشی کارشناسان حقوقی میسر است. در این پژوهش میزان دانش دانشجویان رشته-ی حقوق دانشگاه پیام نور استان هرمزگان و عناصر آگاهی بخش آنها در مورد نظام اداری در ایران، مورد ارزیابی قرار گرفته و عوامل مؤثر بر این آگاهی تحلیل شده است.

نتایج تحقیق گویای تأثیر عنصر تدریس از نظر شیوه و چگونگی، و تأثیر محتوای مطالب است. آگاهی پرسش شونده‌ها، تحت تأثیر شیوه و مهارت تدریس اساتید رشته حقوق در دانشگاه‌های پیام نور قرار داشته است. علاوه بر این دانشجویان اظهار نموده‌اند که کتب درس حقوق اداری دانشگاه پیام نور، بر آگاهی آنها از نظام اداری حاکم در ایران مؤثر بوده است. بهبود روش تدریس و تکیه بر تحولات حقوقی در درس حقوق اداری یکی از نیازهای دانشجویان رشته‌ی حقوق در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان بوده که لازم است این موضوع مورد توجه بخش آموزش دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان واقع شود.

ارتباط میان تحقیقات علمی و آگاهی از نظام اداری توسط دانشجویان ضرورت توسعه و حمایت از تحقیقات علمی را در این حوزه مشخص می‌کند. تحقیقات علمی صورت گرفته توسط اساتید رشته‌ی حقوق با محوریت حقوق اداری در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان نادر بوده‌اند، اما همان تحقیقات اندک نیز به عنوان منبع آگاهی بخش در خصوص نظام اداری در ایران، بر دانشجویان دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان تأثیر نهاده است.

یکی از نکات مهم این پژوهش، ارتباط میان تجربیات کار علمی به ویژه در نهادها و ادارات دولتی و آگاهی از نظام اداری در ایران بوده است. دانشجویانی که کارمند بوده یا تجربه‌ی کار آزمایشی در دانشگاه داشته، در خصوص نظام اداری ایران آگاهی بیشتری داشته‌اند. این افراد در چارچوب دانشجویان رشته‌ی حقوق در آگاهی بخشی به عموم، در خصوص حقوق اداری و رعایت آن از جانب خود موفق‌تر عمل کرده‌اند. در این میان افرادی که خود را تنها مقید به کتب درسی و سر فصل‌های آموزشی نموده بودند و نسبت به مطالعه‌ی کتب فرا درسی و مقررات و مطبوعات کشور متعهد می‌دانستند، نسبت به نظام اداری ایران از آگاهی بیشتری برخوردار بوده‌اند. مجموعه داده‌ها گویای پیوند مستمر میان آگاهی از حقوق اداری ایران و مطالعه‌ی فرادرس دانشجویان و تجربه علمی آنها در ادارات و نهادهای دولتی هر

چند به صورت آزمایشی است. این امر گویای آن است که به موازات تدریس تئوری این شاخه‌ی حقوق در دانشگاه، زمینه برای تحقیقات و کار علمی دانشجویان دانشگاه پیام نور نیز فراهم گردد.

پیشنهادات کاربردی

- 1- حمایت از کار علمی و تحقیقات دانشجویی دانشجویان رشته حقوق در زمینه‌ی حقوق اداری در دانشگاه پیام نور استان هرمزگان.
- 2- امکان دسترسی هر چه بیشتر به تحقیق اساتید رشته‌ی حقوق دانشگاه پیام نور استان هرمزگان توسط دانشجویان این رشته.
- 3- برگزاری همایش‌های علمی در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان با محوریت حقوق اداری و هدف معرفی قابلیت‌ها، مشکلات و راهکارهای بهبود نظام اداری در ایران.
- 4- تدریس اصلاحیه‌ها و آیین‌نامه‌های جدید در دانشگاه‌های پیام نور استان هرمزگان، با هدف ارتقاء آگاهی دانشجویان از آخرین تغییرات حقوق اداری در ایران و تلاش آنها برای تبیین این حقوق در میان عموم و تحقق حقوق شهروندان به وسیله‌ی این رشته.

منابع و مأخذ

- ابوالحمد، عبدالحمید (1370)، *حقوق اداری ایران*، تهران: توس.
- انصاری، ولی‌الله (1374)، *کلیات حقوق اداری*، تهران: میزان.
- ساکت، محمد حسین (1371)، *دیباچه‌ی بر دانش حقوق*، مشهد: نخست.
- قاضی، ابولفضل (1371)، *حقوق اساسی و نهادهای سیاسی*، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- کاتوزیان، ناصر (1373)، *مقدمه‌ی علم حقوق و مطالعه آن در نظام حقوقی ایران*، تهران: بهشتر.
- مؤتمنی طباطبایی، منوچهر (1374)، *حقوق اداری*، تهران: سمت.
- موسی زاده، رضا (1381)، *حقوق اداری*، تهران: میزان.
- وزیرینا، مهری (1353)، *سازمان‌های اداری ایران*، تهران: انتشارات دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی.